Nr 455.

Av herr **Dahlbäck,** *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 141, angående inrättande av ett statens hantverksinstitut.*

I Kungl. Maj:ts proposition nr 141 angående inrättande av ett statens hantverksinstitut har förutsatts, dels — i överensstämmelse med 1936 års hantverkssakkunnigas uttryckssätt — att institutet skulle tjäna »den högre yrkesutbildningen inom hantverket och därmed jämförlig mindre industri», dels ock att den styrelse bestående av nio ledamöter varunder institutet skulle lyda, komme att avgöras av — förutom den av Kungl. Maj:t utsedde ordföranden — två föreslagna av kommerskollegium, två av skolöverstyrelsen, två av Sveriges hantverksorganisation, en av Sveriges industriförbund och en av landsorganisationen. Av propositionen framgår, att icke någon representant skall utses av de mindre industriidkarna själva eller deras sammanslutning Riksorganisationen Småindustriens Centralförbund, utan skola de smärre industriidkarna anses bliva representerade genom de av Sveriges hantverksorganisation föreslagna.

Det är att märka, att icke någon representant för den egentliga småindustrien deltagit såsom ledamot eller på annat sätt i det av 1936 års hantverkssakkunniga framlagda utredningsarbete, som utmynnat i det förslag, vilket ligger till grund för propositionen.

Sagda sakkunniga synas icke heller hava haft i särskilt uppdrag att lösa några för småindustrierna i landet brännande problem, ity att deras uppgift i Kungl. Maj:ts bemyndigande den 9 januari 1936 angivits vara *dels* frågan om uppställande av legala kompetensvillkor för rätten att idka *hantverk, dels* organiserandet av lärlingsutbildningen inom *hantverksyrkena, dels ock* ordnandet av *hantverkets* högre yrkesundervisning.

Icke förty synes även småindustrien skola bliva föremål för det blivande statliga hantverksinstitutets verksamhet. Detta angavs redan i trontalet med tillkännagivandet, att »för främjandet av den tekniska utvecklingen inom hantverk och småindustri» skulle föreslås upprättandet av ett statens hantverksinstitut.

I propositionen begränsar emellertid departementschefen syftet med att staten upprättade ett nytt, modernt utrustat hantverksinstitut genom att angiva dess ändamål vara att »bringa den högre *hantverks*utbildningen i vårt land i bättre överensstämmelse med moderna krav och nutida behov.»

Ytterligare framhäves detta i propositionens bemötande av från industriförbundet framförda betänkligheter mot benämningen »hantverksinstitut» därmed, att denna benämning vunnit hävd bland de yrkesgrupper, som besöka det hittills av Sveriges hantverksorganisation drivna hantverksinstitutet.

Av vad nu anförts framgår, att hantverksinstitutet i främsta rummet är avsett att tjäna ett sedan länge inom hantverksyrkena förefintligt behov, vars avhjälpande måste hälsas med tillfredsställelse. En annan fråga är i vad mån de mindre industriernas i landet eller, som de med ett kollektivt uttryck pläga benämnas, den egentliga småindustriens intressen lämpligen böra, åtminstone i sin helhet, tillgodoses uteslutande egnom ett institut, på vars ledning de egentliga smärre industriföretagen icke skulle hava något inflytande. Då dessa småindustrier icke äro anslutna till industriförbundet, som för medlemskap kräver att respektive företag skall hava minst 15 anställda arbetare, kunna de icke anses representerade genom sagda förbund. Varken i Danmark eller Norge synas motsvarande anstalter vara så konstruerade — med hantverket såsom dominerande intressefaktor — som fallet kommer att bli i Sverige. I Danmark har anstalten benämningen »Teknologisk Institut», alltså ett mera neutralt, för *alla* slag av företagare inbjudande namn, samt har i överensstämmelse därmed också till uppgift att tjäna ej blott olika yrkesgrenar, hänförliga till hantverket, så ock mindre industri utan även åtskilliga lantbruket närstående näringsgrenar m. m. I Norge är förhållandet liknande. Namnet är där »Statens Teknologiske Institut» och inskränker sig icke — såsom det föreslagna svenska — till hantverk, utan avser att stå till förfogande även för industri (sålunda ej blott mindre industri) samt för lantbruk, fiske m. m. I båda dessa våra grannländer synes icke heller hantverkets organisation framför andra näringsgrupper inrymmas ett ledande inflytande på institutets utgestaltning och skötsel. Givetvis kunna säkerligen åtskilliga starka skäl tala för, att det blivande svenska institutets verksamhetsområde begränsas till huvudsakligen hantverket. Men uppenbarligen lär man då också göra klart för sig, att näppeligen all småindustri, icke den s. k. egentliga småindustrien, kan anses fått sina behov tillgodosedda genom ett på huvudsakligen hantverkets intressen inriktat hantverksinstitut.

Det torde kunna ifrågasättas, huruvida »den egentliga småindustrien» och dess utveckling kan vara föremål för hantverkets intresse. Fastmer lär man med visst fog böra utgå ifrån, att dem emellan — såsom så ofta är fallet i det ekonomiska livet — består ett tämligen konstitutivt motsatsförhållande. Detta kan fastslås såsom ett faktum, ehuru något dylikt icke synes framgå av hantverkssakkunnigas yttrande.

Då de sakkunniga, utan att framhäva någon dylik motsats, föreslagit Kungl. Maj:t, att det blivande hantverksinstitutet skulle omhänderhava »den högre yrkesutbildning inom hantverket och *därmed jämförlig mindre industri*», synes man möjligen hava rätt att utgå ifrån att övrig mindre industri, »den egentliga småindustrien», skulle kunna komma i åtnjutande av statligt bistånd för sina tekniska och kommersiella behov på annat sätt. Genom nu angivna distinktion framstår klarare vilken art av småindustri, som enligt förslaget kommer att vara föremålet för institutets verksamhet.

Med hänsyn till den oklarhet som allmänt råder rörande skillnaden mellan *egentlig småindustri* och *med hantverk jämförlig småindustri* synes erforderligt att i detta sammanhang lämna en kortfattad framställning av närmast

hithörande förhållanden. Hantverket har, som bekant, alltifrån medeltiden varit inordnat i skråväsendet ända till dess detta för vårt lands vidkommande hävdes på 1840-talet samt den fria konkurrensens princip genom 1866 års näringsfrihetsförordning bröt igenom. Därigenom voro förutsättningarna för industriens utveckling för handen. I allmänhet har man då med industri menat de större industrierna. Men man får ingalunda förbise att de flesta av dessa till en början icke etablerades såsom miljonanläggningar utan började såsom småfabriker, alltså småindustrier, från vilket blygsamma format de under årtiondenas lopp växt ut till den väldiga omfattning, en del av dem nått i våra dagar. Vidare har man att lägga märke till, att ett stort antal av dessa våra tidigare industrier växte fram som en utdifferentiering ur hantverket och att så sker ännu i dag, varpå exempel här nedan skola anföras.

Det säger sig självt, att en sådan utdifferentiering ur hantverket icke kunde åses med blida ögon av hantverkets målsmän, och det ligger i sakens natur, att dessa alltjämt i viss mån skola såsom yrkesmän intaga enahanda avvisande inställning gentemot de smärre industriidkare, som fortfarande tid efter annan taga sig för att — låt vara till en början i mindre men snart nog i växande skala — igångsätta specialiserad maskinell tillverkning av hantverksprodukter. Att då föreställa sig att den speciellt för hantverkets skydd och intressen skapade, hela landet omspännande Sveriges hantverksorganisation skulle vara särskilt väl ägnad att bevaka den egentliga småindustriens rätt och bästa i styrelsen för ett blivande, även för småindustriens behov avsett hantverksinstitut, torde icke utan vidare medgivas från representanterna för »den egentliga småindustrien».

Man må med sympati eller beklagande betrakta den kamp, som sedan årtionden sålunda förts mellan hantverket och den egentliga småindustrien, så skulle det vara ett för vårt näringsliv ödesdigert missgrepp att blunda för denna motsättning och låtsas som om hantverkarnas organisation vore den mest idealiska att företräda både sina egna hantverksintressen och »den egentliga småindustriens» i många stycken rakt motsatta intressen.

Att en dylik konflikt icke blott finnes utan länge funnits och satt djupa spår i vårt näringslivs utgestaltning, är lätt att uppvisa.

Sålunda kan det vara av intresse att först peka på ett par hantverksyrken, som helt enkelt under den senaste mansåldern fullständigt dött ut i vårt land, ödelagda av till en början småindustrien och sedan, när förhållandena skapat förutsättningar därför, av den större industri, vari småindustrierna här uppgått — här avses mössmakarens och hattmakarens yrken. Envar kan föreställa sig, med vilka känslor dessa hantverksutövare skulle möta de fabriksmässigt utförda huvudbonader, som i konkurrens med deras egna hantverksalster började saluföras i den ena staden efter den andra.

Ett annat exempel på en från hantverket differentierad småindustri, som även vuxit till storindustri och som praktiskt taget omintetgjort ett hantverk och kommit det att inskränkas till endast reparationsverksamhet, utgör skotillverkningen. Att här förneka en motsats i intressen mellan hantverk och

småindustri, en motsats som delvis ännu består, skulle innebära ett motsägande av den historiska utvecklingen. Även om i dessa konflikter man än aldrig så gärna ville ställa sig på hantverkets sida, kan man likväl icke vrida tidens urvisare tillbaka. Hantverket måste i dessa fall finna sig i det övertag, som småindustrien med teknikens hjälp vunnit och dag för dag vinner. Att med konstlade medel, såsom genom ett åsidosättande av småindustriens betydelse och rätt att genom egna representanter hävda sig i ett för både småindustri och hantverk avsett gemensamt institut, synes icke stå i överensstämmelse med ett verkligt statsintresse — detta därest nu avsikten är att »den egentliga småindustrien» skall falla inom institutets ram. Då vore det givetvis långt ändamålsenligare att låta hantverksinstitutet gälla för vad det skulle kunna vara: en enbart för hantverket inrättad anstalt, så ock att statsmakterna särskilt grepe sig an med problemet på vad sätt och i vad mån den egentliga småindustrien kunde och borde genom statens ingripande hjälpas och understödjas — givetvis under rimligt beaktande av även hantverkets och andra gagneliga näringars berättigande intressen.

Att Sveriges hantverksorganisation själv utgått ifrån att »den egentliga småindustrien» skall vara utesluten från det blivande institutets verksamhet framgår av vad hantverksorganisationens styrelse anfört i sitt yttrande över de sakkunnigas förslag:

»Ytterligare finge framhållas, att institutets verksamhet under inga förhållanden borde läggas så, att den lämnade tillfälle för nybörjare att inhämta yrkeskunnighet, utan undervisningen borde bliva förbehållen de verkliga yrkesutövarna.»

Det är att märka, att ordföranden i hantverksorganisationens styrelse tillhör 1936 års hantverkssakkunniga, som framlagt förslaget.

Av vad nu anförts är klart i vad mån »den egentliga småindustriens» behov äro avsedda att tillgodoses från hantverksinstitutets sida, särskilt om man betänker, att inom »den egentliga småindustrien» pågår en ständig nyetablering, ett förhållande, som kan sägas vara rent av karakteristiskt för de egentliga småindustrierna. Medan dessa hava sin förutsättning i gällande näringsfrihetsförordning, eftersträva hantverkets yrkesmän en begränsning av antalet yrkesutövare å varje plats eller inom varje område. Under hela den tid Sveriges hantverksorganisation utfört sitt betydelsefulla arbete till hantverksnäringarnas bästa, har nu den ena småindustrien efter den andra uppstått och — såsom redan i viss mån visats — gjort intrång på det ena hantverksyrket efter det andra, allt givetvis under mer eller mindre intensivt motstånd från de beträngda yrkesutövarnas sida.

I sådant hänseende kunna anföras ytterligare följande exempel.

Bleckslagarna i de skilda orterna hava sett sitt yrke beskuret genom de uppväxande, till en början små, bleckkärlsfabrikerna, av vilka en del specialiserat sig på för mejerihanteringen behövliga mjölkkärl, andra på bleckemballage etc.

De olika städernas möbelsnickare hava krympt ihop till en handfull finsnickare, enär talrika, till en början små, möbelfabriker, framför allt i en

del socknar i Småland, såsom Norra Sandsjö och Virserum, i Skåne Bjärnum, i Västergötland Kyrkefalla tagit upp industriell möbeltillverkning, som med tiden i kvalitet intet lämnat övrigt önska. Liknande är förhållandet med framställning av kontorsmöbler, restaurantinredningar o. s. v.

De lokala bagarna hava måst upphöra med knäckebrödstillverkning, enär knäckebrödsindustrier på ett fåtal platser i landet specialiserat sig på att i fabriker av till en början ringa omfattning framställa spisbröd, som visat sig i fråga om kvalitet t. o. m. överträffa det hantverksmässigt framställda.

De fordom så talrika garvarna äro nu snart ett minne blott till följd av huvudsakligen ett fåtal företag, som börjat såsom småindustrier och nu vuxit ut till dominerande läderfabriker.

Skrädderiyrket är liksom snickeriet numera såsom hantverksyrke begränsat till kvalitetsframställning, där det icke sjunkit ned till reparationsverksamhet liksom skomakeriet — allt till följd av fabriksmässig produktion, till en början som småindustri, av färdigsydda kostymer, ytterkläder och underkläder men nu i form av stora fabriksföretag.

Alltjämt kämpa tapetserare och sadelmakare mot uppkomsten av madrassfabriker och annan småindustriell tillverkning av fåtöljer, schäslonger, ottomaner etc., vilket allt tidigare framställts uteslutande för hand.

Exemplen kunna mångfaldigas. Men det anförda torde vara tillräckligt såsom belägg för att en ständigt pågående motsättning nog måste sägas förefinnas och måste förefinnas mellan den egentliga småindustrien och hantverket. Ty från detta senare fortgår alltjämt en, så länge icke tekniken upphör att utveckla sig, allt med specialiserad utdifferentiering genom specialiserad fabriksmässig tillverkning av hantverksprodukter förmedelst ständigt uppstående nya småindustrier som i viss utsträckning övergå till industrier i allt större omfattning.

Det är då uppenbart, att tanken på att låta denna, den egentliga småindustrien, subsumeras under ett hantverksmässigt präglat institut, näppeligen kan vara riktig. Antingen måste — såsom redan antytts — det blivande institutet konstrueras såsom avsett enbart för rena hantverket eller också bör det i förhållande till hantverk, industri — större och mindre —, lantbruk, fiske med binäringar o. s. v. planläggas och drivas fullständigt neutralt, som en tjänare åt dem alla.

Då det senare lärer komma att röna motstånd från hantverksorganisationens sida, vilken för övrigt med all rätt haft planer på ett hantverksinstitut på sitt program under årtionden, i ty att det skulle utgöra ett hantverkets bålverk, lärer varje krav på ett neutralt tekniskt institut, lika för alla produktiva näringar, få förfalla.

Tager man så fasta på den av de sakkunniga präglade termen »med hantverk jämförlig mindre industri» i motsats till »egentlig småindustri», så kan det tillärnade hantverksinstitutet givetvis få sin rent hantverksmässiga uppgift given även för den förra — blott detsamma och dess ledning icke får i uppdrag att taga ledningen för »den egentliga småindustrien».

Vad »med hantverk jämförlig mindre industri» beträffar existerar nämli-

gen sådan i icke ringa omfattning vad företagens antal angår. Hit äro då att räkna vissa industribetonade näringar inom reparatörs-, montörs- och installationsfacket, vilka i motsats till »den egentliga småindustrien» — som har en över hela landet och jämväl i utlandet utbredd marknad — delar det rena hantverkets karaktär att tillfredsställa endast eller huvudsakligen det lokala behovet. Såsom exempel på utövare av dessa industribetonade näringar, som kunna benämnas »*med hantverk jämförlig mindre industri*», må angivas innehavare av verkstäder för reparationer av skrivmaskiner och automobiler, av rörledningsfirmor, av företag för anläggning av gas-, vatten- och avloppsledningar, montörer och installatörer av elektriska ledningar och anläggningar, radioanläggningar, asfaltläggare, betonggjutare o. s. v. Att dessa och liknande företag hänföras till »med hantverk jämförlig smärre industri» må ligga i sakens natur, liksom ock att de komma under ett blivande hantverksinstituts verksamhetsområde. Så snart däremot framställningen sker uteslutande eller till huvudsaklig del med mekaniska hjälpmedel utan dominerande inverkan av handen och handverktyg, i stora serier och icke för den lokala marknaden utan för hela landet eller för export, har man att göra med »egentlig småindustri», som icke gärna omhuldas av hantverket, dess utövare och organisationsformer.

Att däremot ett hantverksinstitut låt vara att det domineras av en specifikt hantverksbetonad ledning torde bliva till avsevärd nytta för både slöjd, konstslöjd, konsthantverk och konstindustri, beror på att dessa näringsgrenar hava till syfte att framställa produkter, vilkas särprägel är yrkesskicklighet, kvalitet, individualitet, smak, stil, tradition, allt kulturvärden som förvisso äro värda ett rationellt stöd från ett stalig hanverksinstitut.

»Den egentliga småindustrien» åter är till sin natur ägnad att framställa icke kvalitativt högvärdiga, individuellt säregna produkter utan framför allt ensartade, prisbilliga massartiklar, vilka kunna förete hög kvalitet endast i den mån tekniska, maskinella förutsättningar finnas för att säkerställa eller animera efterfrågan.

Lämpligheten av att taga dessa »den egentliga småindustriens» seriebetonade specialprogram in under ett hantverksinstituts hägn torde med fog kunna ifrågasättas och synes böra bliva föremål för övervägande, innan bestämd avgörelse härutinnan träffas.

Hittills har den egentliga småindustrien fått reda sig själv.

Att även den är värd intresse och stöd från statsmakternas sida torde dock vara ovedersägligt.

Till belysning av småindustriens roll i svenskt näringsliv tillåter jag mig åberopa följande delar av en av civilingenjören i socialdepartementet Elis Bosæus verkställd utredning:

»Som karakteristiskt för hantverket brukar anges, att det arbetar blott för lokal marknad och för individuella beställare. I den mån tillverkningen får maskinella hjälpmedel, växer och standardiseras samt avsättningen därmed söker sig utanför produktionsorten, sker övergång till industri. Att dra en bestämd gräns emellan hantverk och s. k. småindustri går icke, lika litet som

mellan småindustri och större sådan. Detta har givetvis vållat småindustrien vissa svårigheter att hävda dess särintressen emot såväl det i traditionerna starkare hantverket som den ekonomiskt mäktigare storindustrien.

För att få ett grepp på småindustriens betydelse ur synpunkten av produktionsvärde och arbetstillfällen ha härnedan sammanställts uppgifter från kommerskollegii företagsräkning år 1931. Därvid ha slagits tillsammans siffror för industri och hantverk både utan och i kombination med annan näring. Såsom rent hantverk ha ansetts företag med blott en sysselsatt person; som tämligen renodlad småindustri företag med 4—10 sysselsatta och som storindustri företag med mer än 50 sysselsatta personer. Företagsgruppen med 2—3 sysselsatta har ansetts vara gränsområde mellan hantverk och småindustri liksom gruppen med 11—50 sysselsatta mellan små- och storindustri. De sålunda framkomna siffrorna för småindustrien och dess gränsområden skulle sannolikt blivit större vid en företagsräkning 1935 än de blevo 1931. Mycket tyder nämligen på att den handels- och finanspolitiska utvecklingen under senaste åren gynnat just detta område av näringslivet.

I denna tabell torde särskilt förtjäna uppmärksammas, att småindustrien med dess gränsområden sysselsätter mer än 40 % av det industriella näringslivets samlade personal och representerar ungefär samma procentsats av industriens totala omsättningssumma. Mindre överraskande, men väl värt att minnas är, att gränsområdet emellan små- och storindustri står avgjort främst i fråga om årligt omsättningsvärde per sysselsatt person.

Småindustriens nationalekonomiska vikt och värde förstärkes därav, att i nu överskådlig framtid de totala möjligheterna för start av nya och utvidgning av befintliga småföretag säkerligen äro större än i fråga om storföretagen. Vårt lands speciella naturtillgångar, virke och malm, kunna utom i undantagsfall knappast utan rovdrift ytterligare utnyttjas i storindustriell skala.

Småindustrien och dess främjande har också en socialpolitisk betydelse. Detta gäller ej blott allmänt därigenom att alla faktorer, som bidraga till ökat nationellt välstånd, komma arbetslöshetspolitiken till godo, givetvis under förutsättning att lönepolitiken är sunt inriktad. Av ett sannolikt antal permanent arbetslösa på 30—40,000 torde åtminstone halvparten äga god eller åtminstone acceptabel arbetsduglighet. En expanderande sektion av industrien med en personal av mer än 350,000 bör kunna bringas att uppsuga 15—20,000 arbetare utöver det normala inflödet av yngre arbetskraft. Småindustrien är vidare socialpolitiskt värdefull genom att den smidigare än storindustrien kan anpassa sig efter konjunkturella och andra bakslag i avsättningsmöjligheterna. Övergången till nytt slag av produktion sker ofta lättare vid ett litet företag än vid ett stort. Och nedläggande av ett enda eller flera på skilda håll spridda småföretag blir ej gärna, som då det gäller ett stort företag, en lokal katastrof.

	Omsättning		Sysselsättning		Omsättning per sysselsatt person, kr.
	1,000 kr.	%	antal personer	%	
Rent hantverk	157,002	2.01	43,419	5.09	3,616
Gränsområde hantverk-småindustri	449,818		68,429		6,573
Ren småindustri	1,010,711	41.44	112,095	41.01	9,017
Gränsområde småindustri-storindustri	1,771,025		169,196		10,470
Övrig industri	4,410,216	56.55	459,632	53.90	9,600
Summa	**7,798,772**	**100**.00	**852,771**	**100**.00	

Så långt civilingenjören Bosæus.

Bland de många problem, som ligga i vägen för de talrika »egentliga småindustrierna», är särskilt benägenheten, att ett allt för stort antal av dem upptaga och driva en och samma tillverkning till olägenhet och i behov att avhjälpas. För att angiva endast en art av produktion, som allt för många småföretagare slagit sig på, må hänvisas till förhållandena på möbelfabrikationens område, där sedan åtskillig tid en allt för hård konkurrens till följd därav råder. För att råda bot härpå räcker icke en höjning av yrkeskunskapen genom någon art av allmän teknisk eller kommersiell undervisning, som kan erhållas på ett institut. Fastmer har erfarenheten givit vid handen, att det erfordras att produktionen i olika småfabriker inriktas på specialisering på nya produkter, som icke konkurrera med varandra. För detta behövas ambulerande tekniska konsulenter, vilka på ort och ställe kunna för de speciella artiklar, vilkas tillverkning kan komma i fråga, lämna teknisk handledning.

Småindustriens Centralförbund har ofta haft inne begäran om tillverkning av större partier alster, vilka utan starkare konkurrens kunde tillverkas i vårt land men vilkas framställning här strandat på småindustriidkarens obekantskap med de som oftast enkla tekniska finesser och grepp, som just i det speciella fallet varit erforderliga och som skulle hava kunnat åstadkommas, därest de kunnat överlägga med och få råd av en ambulerande teknisk konsulent i hans fack. Till följd av sin avsaknad av tillgång till en dylik specialist måste de då avböja en eljest lönande tillverkning och fortsätta i stället att till tryckta priser utöva sin gamla invanda tillverkning. Då detta i ett stort antal fall visat sig vara händelsen, måste denna angelägenhet, konsulentfrågan, betecknas såsom varande av stor vikt för uppblomstringen av vårt näringsliv och sysselsättningsproblemet. Till skillnad från hantverket äro nämligen ett stort antal »egentliga småindustrier» utrustade med en nog så stor maskinuppsättning, vilken ofta är kapabel att tillverka de mest skiftande alster, medan åter hantverket till sin natur är tämligen begränsat till resp. yrkes uppgifter.

Ett antal ambulerande konsulenter, stående till tjänst åt den »egentliga små-

industrien» ute i orterna, skulle kunna tillhandahålla icke endast teknisk vägledning utan även vara behjälpliga med säkra kalkyler, med tillförlitliga uppgifter grundade på aktuella, noggrant gjorda marknadsundersökningar lämna upplysning rörande avsättningsförhållanden under överskådlig tid såväl inom landet som på exportmarknaden o. s. v.

Näringslivets förmåga att tillförsäkra sina utövare skälig bärgning utvecklas beträffande »den egentliga småindustrien» säkerligen icke — såsom tendensen inom hantverkets yrkesgrenar måste vara fallet — genom beskärning av antalet företagare inom ett visst område utan genom att öppna nya produktionsområden för densamma och att bana väg för andra och förbättrade tillverkningsmetoder för framställande av sådana artiklar, som redan tillverkas, så att de bliva prisbilligare och kunna upptaga tävlan med utländska konkurrenter samt såväl härigenom som genom sakkunnigt studium av utlandsmarknaden vinna nya avsättningsområden. I nästan varje fabrik, tillhörande »den egentliga småindustrien» förutsättes ett ständigt fortgående tillförande av modern speicalkunskap. Detta enär fabrikanten, även om han genomgått en kurs i mer eller mindre allmän yrkeskunskap, är i tämligen ofta återkommande behov av praktiskt bistånd från en småindustriens ambulerande tekniske konsulent.

Betänker man att svenskt näringsliv på andra områden ingalunda är främmande för en från officiellt håll kraftigt understödd konsulentverksamhet, nämligen framför allt på jordbrukets område, borde det icke vara opåkallat att även för »den egentliga småindustriens» del göra anspråk på motsvarande bidrag av allmänna medel. Sedan årtionden har statsverket nämligen genom hushållningssällskapen understött omkringresande fast anställda konsulenter, vilka stått lantbrukaren till tjänst med undervisning på ort och ställe och där varit i stånd att med råd och dåd hjälpa de individuella utövarna av lantmannanäringar, vare sig det gällt gödsling, utsäde, kreatursskötsel, mejerihantering, beten, trädgårdsodling eller andra betydelsefulla uppgifter.

Lika litet som genomgående av utbildningsanstalter, såsom lantmannaskolor av högre eller lägre slag, gjort lantbrukarna så fullständigt utbildade att de icke tid efter annan behövt bistånd av hushållningssällskapens konsulenter, lika litet torde tillgången till ett statens hantverksinstitut med dess mer allmänt lagda kurser för »den egentliga småindustriens» vidkommande överflödiggöra behovet av tekniska konsulenter, som kunna besöka de små fabrikerna på ort och ställe.

Emellertid skulle enligt den erfarenhet, som vunnits av Småindustriens Centralförbund, dylika tekniska konsulenter få ännu en lika betydelsefull uppgift.

De svenska storindustrierna äro i ständigt behov av specialartiklar, som de — då de ej vilja eller kunna besvära sig med att låta uppsöka och instruera svenska småindustriidkare, som kunde tillfredsställa deras behov — importera. Funnes tekniska konsulenter för småindustrien anställda, borde det åligga dessa att planmässigt besöka de större svenska industrierna och efterhöra deras behov av svenska detaljarbeten, som nu beställas i utlandet,

och dels sörja för att lämpliga småindustriidkare kunde beredas sysselsättning med fabrikation därav.

Det är lätt att inse, att en dylik dubbel uppgift, rätt omhänderhavd, skulle dels minska konkurrensen mellan de talrika mindre fabriker, som nu genom tillverkning av enahanda alster åstadkomma överproduktion inom sin gemensamma varubransch med oskäligt nedtryckta priser till följd, och dels komma den ena småindustrien efter den andra att bereda sysselsättning åt ökat antal anställda.

Även om under nu rådande goda tider arbetslösheten nedgått avsevärt, är den likväl tillräckligt stor, särskilt vintertid, för att man måste anse att det vore en fördel att så småningom kunna placera måhända största delen av de unga arbetslösa. Härvid erbjuder den mindre industrien outnyttjade möjligheter. Bevis för småindustriens expansionsförmåga, tack vare lämpliga åtgärder och stöd från statens sida, erbjuda Tyskland, Schweiz, Tjeckoslovakiet, Frankrike och Japan.

Uppenbarligen är tiden mogen för att även i Sverige frågan upptages om vilka statsåtgärder böra vidtagas för befrämjande av »den egentliga småindustrien». En utredning synes sålunda påkallad rörande ovan berörda konsulentverksamhet, vidare angående en för den egentliga småindustrien avsedd rådfrågningsbyrå, som kunde avgiftsfritt eller mot billigt arvode stå till tjänst med vederhäftiga utredningar i fråga om materialanskaffning, maskinell utrustning, kemiska analyser, tekniska upplysningar, uppfinningar, patent- och varumärkesangelägenheter, ytbehandlingar, emballage, kreditmöjligheter, marknadsundersökningar, export och importförhållanden, hjälp och anvisningar med utländsk korrespondens och faktureringar, bevakning av småindustriidkarnas intressen i utlandet, såsom lagtekniska frågor, indragande av likvider, lagtekniska spörsmål, kreditupplysningar, utställningsmöjligheter och reklam därstädes.

Vidare må i detta sammanhang särskilt framhållas en del speciella synpunkter.

Småindustriidkarna behöva ledning ej blott huru tillverkningen på varje plats kan ordnas utan även beträffande produkternas utseende och passande pris för att bliva mest gångbara i marknaden. De känna icke alltid och böra därför tillföras upplysning — om smaken å avsättningsområdena, särskilt de utländska, varifrån de böra hava lätt tillgång till gångbara modeller.

Ett betydande antal svenska småindustrier äro var för sig splittrade på allt för många modeller och på för små kvantiteter av varje varuslag. Till följd därav kan tillverkningen icke alltid ordnas rationellt och billigast möjliga priser erhållas. Kunde genom konsulentverksamhet eller på annat sätt många order samlas på en hand, blir tillverkningen inriktad på ett fåtal artiklar lättare standardiserad och därmed mera givande. Fabrikanten kan då med större fördel i förväg beräkna sitt behov av råvaror samt tillförsäkra sig lägre priser å dem genom större beställningar.

Då företagarna inom den egentliga småindustrien ofta nog sakna medel för anskaffande av maskiner, råvaror, lagerhållning etc., bör ett särskilt för

denna näring avpassat kreditinstitut tagas under övervägande. Den finansiella svagheten gör att de ej hos sina leverantörer kunna tillförsäkra sig bottenpriser, varför svensk småindustri ej blir konkurrenskraftig på den internationella marknaden.

Ett litet produktionsföretag kan givetvis icke hålla sig med eget försäljningsorgan vare sig på hemmamarknaden eller i utlandet. Varken svenska eller utländska köpare kunna känna till eller göra sig besvär med att uppleta i undangömda landsorter verkande och dock mycket leveranskraftiga småindustrier. En utredning rörande lämpligt anordnade försäljningsorgan för den egentliga småindustriens behov synes därför påkallad för åstadkommande av en klok och rationellt ordnad kontakt mellan småindustrier och de köpare i in- och utlandet, som nu gå denna produktion förbi.

I anledning av en i båda kamrarna vid 1936 års riksdag väckt motion (I: 247 och II: 416) anförde statsutskottet: Småindustrien utgjorde utan tvivel en värdefull tillgång för vårt land, väl värd att vinna uppmuntran från statsmakternas sida. Att utövarna av industrien sammanslöte sig för tillvaratagande av gemensamma intressen funne utskottet välbetänkt. Sedan utskottet anfört, att Kungl. Maj:t föranstaltat om utredning rörande möjligheterna av att genom upptagande av tillverkning av artiklar, vilka vore föremål för import, motverka den permanenta arbetslösheten samt att de sakkunniga för verkställande av denna utredning den 20 juni 1935 till chefen för handelsdepartementet avgivit betänkande med förslag avseende åtgärder för främjande av inhemsk produktion, förklarade utskottet, att det enligt utskottets förmenande borde i första hand tillkomma Kungl. Maj:t att taga ställning till spörsmålet om anslag till småindustriidkarnas sammanslutning.

Då, såvitt känt är, berörda sakkunnigutredning, vilken vid mottagandet i departementet hemligstämplades och sålunda icke är för intresserade småindustriidkare tillgänglig, icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd, synes beträffande densamma, som omfattat endast ett mindre avsnitt av de för den egentliga småindustrien förefintliga spörsmål, som nu kräva sin lösning, det icke vara obefogat att nu påkalla en allsidig utredning av sagda småindustriers villkor och behov.

Då vidare av årets statsverksproposition (utgifter för kapitalökning, bil. 9, punkt 3) kunde förmodas, att alla slag av småindustrier, d. v. s. såväl den egentliga som den med hantverk jämförliga skulle få flertalet av sina frågor lösta genom upprättande och drivande av det föreslagna hantverksinstitutet, men det är tydligt, att så att döma av den kungl. propositionen nr 141 icke lärer bliva fallet i fråga om den egentliga småindustrien, får jag härmed hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 141 måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om föranstaltande av en allsidig utredning rörande den egentliga småindustriens villkor och behov samt

om de statsåtgärder, som kunna befinnas lämpliga för befrämjande av denna småindustris utveckling, så ock därom för riksdagen framlägga förslag.

Stockholm den 15 mars 1937.

Oscar Dahlbäck.